

the Anglo-American and the French School of Regulation theories.

Anglo-American regulation theories and the more widespread than the French Approach and the deal with strictly economic approach to regulation.(the positive-normative theory, the economic regulation theory, the capture theory). Regulation is interpreted as an active and conscious activity form the state of other groups concerning a complementary role of the state in economic processes towards market mechanism.

The French School of Regulation interprets this category in a different way. The question of regulation in the French approach does not appear in the discussion on the economic role of the state in economy of failures in coordinating the market by market mechanism. Regulation is understood as institutional adjustment of economic and social system. The range of the category of regulation in this interpretation is much wider. Apart form economics dimension, it has institutional and social connotations.

Selected bibliography:

1. S. Sztaba: Kryzys finansowy 2007 w świetle ekonomicznej teorii regulacji [in] Nauki społeczne wobec kryzysu na rynkach finansowych. SGH, Warszawa 2008.
2. B. Fiedor: Normatywne a ekonomiczne ujęcie regulacji publicznej w gospodarce rynkowej. Z uwagami dotyczącymi sektora elektroenergetycznego [in] Dokonania współczesnej myśli ekonomicznej. Ekonomia instytucjonalna. Ed. U. Zagóra-Jonszta. Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Katowicach, Katowice 2006.
3. G. Stigler: The Theory of Economic Regulation [in] The essence of Stigler. Ed. K. R. Leube, T. G. Moore, Hoover Institution Press, Stanford University, Stanford 1986.
4. R. Posner: Theories of Economic Regulation, The Bell Journal of Economics and Management Science, Vol. 5, nr 2, Autumn 1974.
5. W. K. Viscusi, J. E. Harrington, J. M. Vernon: Economics of Regulation and Antitrust, MIT Press, Cambridge 2005.
6. J. E. Stiglitz: Economics of the public sector. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2004.
7. A. Kahn: The Economic of Regulation. Principles and Institutions. Massachussets Institute of Technology, Cambridge 1991.
8. B. Fiedor: Market failures and state failures. Market regulation vs. Public regulation. Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, "Economics" 2011, nr 3(15).
9. P.L. Joskow, R.C. Noll: Regulation in Theory and Practice: An Overview [in] Studies in Public Regulation. Ed. G. Fromm, The MIT Press, Cambridge 1981.
10. J. Gardawski: Współczesny neokorporatyzm w ujęciu socjologii ekonomicznej [in] Szkice ze współczesnej ekonomii. Ed W. Pacho, SGH, Warszawa 2005.
11. R. Boyer: Capitalismes fin du siècle. Presses Univeristaires de France, Paris 1986.
12. R. Boyer: La théorie de la régulation. Une analyse critique. La Découverte. Paris 1986.
13. R. Boyer: Les institutions dans la théorie de la regulation. Cahiers de CEPREMAP-ENS, nr 2003-08.
14. R. Boyer, Y. Saillard: Théorie de la régulation: l' état des savoirs. Economica. Paris 1995.
15. M. Aglietta: Régulation et crises du capitalisme. L'Expérience des Etats-Unis. Calmann-Lévy, Paris 1976.
16. Ch. Boucher: Le régime de croissance patrimonial américain à la lumière d'une crise. Recherches et Régulation Workin Paper. Mai 2005 – 4, Seria 4.

УДК 159.922:377

О.М.Словік,

Східноєвропейський національний університет ім. Л.Українки,
м. Луцьк

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ТА ІДЕНТИЧНІСТЬ: ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

У даній статті узагальнено теоретичні підходи до визначення таких понять, як «ідентифікація», «ідентичність». Стисло подано результати зарубіжних та вітчизняних досліджень означених понять. Наведено схематичні зображення формування процесу ідентифікації та чинників ідентичності.

В данной статье обобщены теоретические подходы к определению таких понятий как «идентификация», «идентичность». Дано краткое содержание зарубежных и отечественных исследований указанных понятий. Проведены схематические изображения формирования процесса идентификации и факторов идентичности.

This article summarizes the theoretical approaches to the definition of concepts such as "identification", "identity". Definitely a summary of foreign and domestic research aforementioned concepts. Posted Schematic representation of the formation process of identification and identity factors.

Ключові слова: ідентичність, ідентифікація, особистість.

Кожна людина усвідомлює, що в неї має бути своє Я, власний шлях самовдосконалення та розвитку, свої ідеали, цілі, прагнення. Це особисте повинно бути засвоєне самою людиною під корегованим впливом цивілізації та соціуму і відповідати власним потребам і прагненням, цілям та установкам. Людина стає „повністю людиною“, коли усвідомлює свою ідентичність.

Еволюція проблеми уподібнення, ототожнення, а згодом ідентичності та ідентифікації, від появи перших теоретичних форм до форм самостійного теоретичного знання простежується в працях класиків як зарубіжної, так і вітчизняної філософії, психології, соціології, антропології, менеджменту. Проблема самоототожнення особистості як механізму усвідомлення себе представником певної нації, професії, статі, соціуму загалом і відповідного співтовариства є однією з актуальних соціально-економічних проблем сучасної науки, оскільки життєва успішність кожної людини, ступінь самореалізації безпосередньо залежать від результатів ідентифікації у професійній, соціокультурній, статево-рольовій сферах.

Звернення до наукових праць вітчизняних і зарубіжних дослідників показав, що в науковій літературі досить часто поняття «ідентифікація» за своїм змістовим наповненням ототожнюють із поняттям «ідентичність». Це виникає тому, що немає чіткого розрізнення основних характеристик цих понять.

Вважаємо помилковим уподібнення досліджуваних феноменів, тому зробимо короткий теоретичний аналіз наукових підходів до вивчення кожного із даних понять та спробуємо, на основі узагальнення пояснень науковців, з'ясувати їх основні характеристики. Це і стане основною метою нашого дослідження.

Якщо «ідентифікація» – це процес самоототожнення особистості на основі емоційно-когнітивних зв'язків із значущими іншими, групою, певним образом та включення і прийняття норм, правил і цінностей значущих інших у власний внутрішній світ, то «ідентичність» – це динамічне утворення, почуття самоототожнення, власної істинності, повноцінності та усвідомлення особистістю причетності до світу інших [1].

Вважаємо ідентифікацію соціально-економічним поняттям, а ідентичність – більш глибокою, внутрішньою психологічною категорією.

Поняття ідентифікація походить від латинського *identifico* – «ототожнюю» і означає: 1) у філософії – визнання тотожності, ототожнення об'єктів, впізнання; 2) в криміналістиці – встановлення тотожності об'єкта або особистості за сукупністю загальних і приватних ознак (наприклад, ідентифікація особистості за почерком, за слідами рук, відбитками пальців і т. п.); 3) в психології і соціології – процес емоційного та іншого уподібнення особистості з іншою

людиною, групою, зразком; 4) в техніці, математиці – встановлення відповідності досліджуваного предмета своєму образу (знаку), званому ідентифікатором; 5) в хімії – встановлення тотожності невідомої хімічної сполуки з відомим шляхом порівняння їх фізичних і хімічних властивостей; 6) в інформаційних технологіях – процес повідомлення суб'єктом свого імені або номера (ідентифікатора) певної автоматизованої системи, з метою відрізнити даний суб'єкт від інших суб'єктів для надання права доступу до ресурсів або сервісів системи.

Основу сучасного розуміння «ідентифікації» закладено З.Фрейдом, який під цим поняттям розумів сукупність взірців поведінки, що засвоює особа, приймаючи на себе ту чи іншу роль під впливом суспільної свідомості ("Над Я") [2, с.216]. Вивчення ідентифікації особистості в західній науці здійснювалося А.Адлером, У.Джеймсом, Е.Еріксоном, З.Фрейдом, А.Фрейд, К.Хорні, К.Юнгом, у вітчизняній – А.Амбрумовою, М.Бахтіним, М.Заковоротною, І.Коном, В.Мухіною, Л.Поповою [1; 2]. На створення загальної для соціальних наук точки зору на ідентифікацію як результат внутрішньої самореалізації й зовнішнього контексту здійснили вплив дослідження таких зарубіжних вчених, як М.Борневасер, Е.Еріксон, Ч.Кулі, Д.Марсія, Дж.Мід, С.Московічі, Ж.Піаже, У.Піонтковскі, Х.Теджфел, Дж.Тернер, Б.Шефер, Б.Шледер та ін., а також вітчизняних Н.Антонової, Л.Виготського, М.Заковоротної, Ю.Качанова, І.Кона, В.Марченко, В.Мухіної, С.Рубінштейна, Н.Шматко, Л.Шнейдер, В.Ядова [1; 2; 3].

Зупинимось більш детально на вивченні поняття «ідентифікація» із соціально-економічної точки зору. Поняття «ідентифікація» розглядається як механізм соціалізації, що проявляється у прийнятті індивідом соціальної ролі у процесі входження у групу, в усвідомленні групової належності, формуванні соціальних установок.

Г.Лейбніц звернув увагу на те, що хоча і не може бути двох абсолютно тотожних індивідів, їх можна ідентифікувати з певною групою за певною сукупністю ознак, що розглядаються як найбільш суттєві у цій ситуації [4, с.75].

Ототожнення себе з якими-небудь ідеями, цінностями, соціальними групами є, на думку Е.Фромма, однією з провідних людських потреб, що складають саму сутність людського буття, вкорінені в самій природі людини і є джерелом його інтенсивних устремлень [5].

У сучасній науковій думці, як зазначає І.Старовойтова, поняття "ідентифікація" розглядається у контексті соціального процесу становлення та розвитку суспільних відносин, взаємодії між людьми на основі соціальних позицій, які вони займають, і соціальних ролей, що вони відіграють у суспільстві [6].

П.Гнатенко і В.Павленко інтерпретують ідентифікацію як центральний елемент самосвідомості, відчуття власної приналежності до різних соціальних угруповань, а також включення у свій внутрішній світ групових цінностей та прийняття їх як особистісно значущих [7].

Узагальнюючи вищесказане, можна зазначити, що ідентифікацію найчастіше трактують як: процес ототожнення (уподібнення) себе з іншим індивідом або

групою, в основі якого лежить емоційний зв'язок; набуття, засвоєння цінностей, ролей, моральних якостей іншої людини, особливо батьків; копіювання суб'єктом думок, почуттів або дій іншої людини, яка є моделлю, та ін.

Отже, враховуючи означені пояснення, вважаємо, що ідентифікація – це неперервний процес самоототожнення себе з іншою людиною, групою та цінностями, що існують у суспільстві та оточують індивіда, що відбувається під впливом зовнішніх (вчителі, вихователі, батьки, друзі та ін.) та внутрішніх (темперамент, характер, мотивація, переконання, здібності) чинників з метою становлення її бажаного почуття ідентичності (рис. 1).

Якщо тлумачити „ідентичність” як поняття унікальної природи, самобутності людини, то його витoki виявляються в філософських працях Сократа, Платона, Протагора, І.Канта, І.Фіхте, Г.Гегеля, Л.Фейєрбаха, С.К'єркегора, А.Шопенгауера, В.Біблера, М.Бахтіна, А.Лосева та інших.

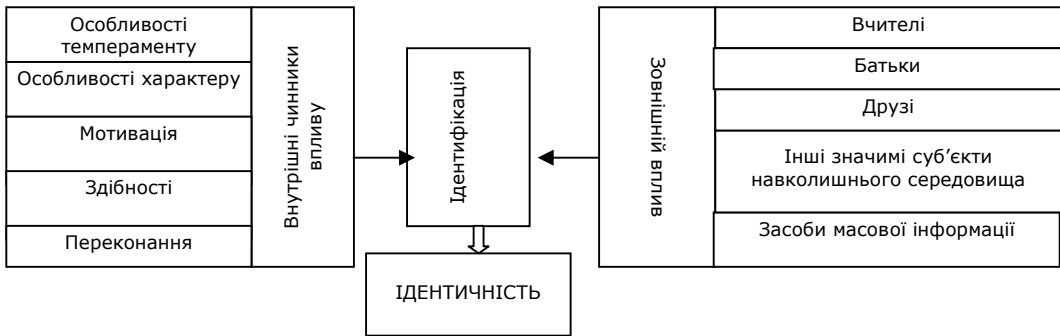

Рис. 1. Схематичне зображення процесу ідентифікації*

*Розроблено автором

Феномен ідентичності виникає в рамках глобальної проблематики існування самого роду людського. Людина стає «повністю людиною», коли усвідомлює свою ідентичність. Для З. Фрейда ідентичність – це власний внутрішній світ, емоційні сили людини [2].

Е. Еріксон розумів ідентичність як процес «організації життєвого досвіду в індивідуальне «Я» протягом всього життя людини» [1]. Ідентичність не була для нього чимось статичним, застиглим, незмінним.

В.Лейбін трактує ідентичність як відчуття тотожності людини самій собі, відчуття цілісності, що приймається нею як образ себе у всіх своїх властивостях, якостях і відносинах до навколишнього світу [8].

Л.Шнейдер пропонує таке розуміння терміну „ідентичність”: „...інтегративний феномен, складна психічна реальність, що включає в себе різні рівні свідомості, індивідуальні і колективні, онтогенетичні і соціогенетичні, етнічні та статево-рольові аспекти” [3, с.4].

Розглянуті теоретичні концепції взаємодоповнюють одна одну, щороку виділяючи нові якості, структурні компоненти, властивості даного феномена. Аналізуючи результати досліджень представників різних наукових підходів, можна виділити й узагальнити тенденції до інтерпретації поняття «ідентичність», яке: а) розглядається як динамічне утворення, що розвивається

протягом життя людини; б) трактується як соціальне за походженням, оскільки формується в результаті взаємодії індивіда з іншими людьми; в) визначається як відчуття ототожнення, відчуття цілісності; г) ідентичність пояснюється як безперервне поєднання минулої внутрішньої тотожності із значущою теперішньою тотожністю та ін.

Слід також зауважити, що існуючі наукові підходи до трактування феномена ідентичності мають одну спільну ознаку – ідентичність визначається надзвичайно важливим феноменом, який має поліфундаментальні характеристики, посідає вагомe місце у призмі сучасної науки й відіграє визначальну роль у життєвому досвіді особистості через складність і багатство змістовного наповнення.

Таким чином, під ідентичністю пропонуємо розуміти процес формування почуття усвідомлення особистістю причетності до соціальної, професійної, національної, етнічної та іншої спільноти, що складається на основі існуючого власного життєвого досвіду, переконань, установок, ідентифікацій, оточення індивіда та здійснює прямий і опосередкований вплив на поведінку, думки, звички, самооцінку, значущість для інших та суспільства.

Чинники формування ідентичності зображено на рис 2.

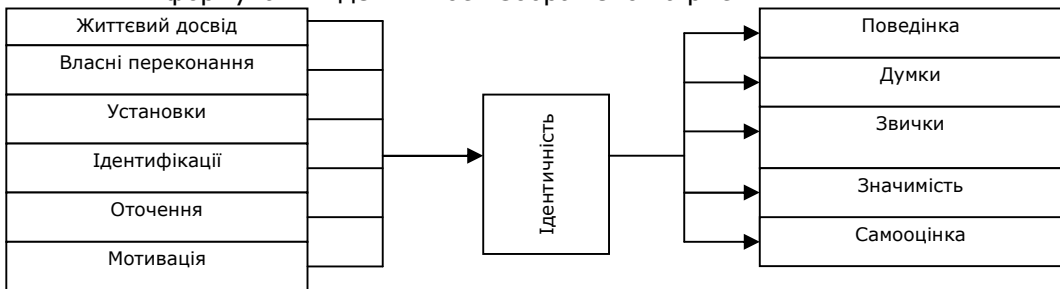

Рис. 2. Чинники формування ідентичності*

*Розроблено автором

Отже, як бачимо, існує зв'язок між поняттями ідентичності та ідентифікації, який вбачаємо у самому процесі уподібнення себе бажаному об'єкту. Проте ідентифікація – це неперервний процес уподібнення на основі впливу цивілізації, сучасності, а ідентичність – процес формування саме почуття усвідомлення особистістю причетності до певної спільноти на основі існуючих ідентифікацій та власного внутрішнього світу.

Список використаних джерел:

1. Эриксон Э. Идентичность: юность, кризис: Пер. с англ. – М: Прогресс, 1996. – 342 с.
2. Фрейд З. Я и оно // Фрейд З. Избранное, Кн. 1. Пер. с нем. – М.: Московский рабочий, 1990. – С.68-108
3. Шнейдер Л .Б. Профессиональная идентичность: теория, эксперимент, тренинг. – М., 2004. – 600 с.
4. Лейбниц Г. В. Сочинения в четырех томах: Т. I / Ред. и сост., авт. вступит, статьи и примеч. В. В. Соколов; перевод Я. М. Боровского и др. – М.: Мысль, 1982. – 636 с.
5. Фромм Э. Психоанализ и этика: Пер. с англ. – М.: Республика, 1993. – 415 с.
6. Старовойтова І. І. Ідентифікація як філософська і соціологічна категорія / І. І. Старовойтова – Вісник ОДУ – Т.4. – Вип. 2, 1999. – С. 74-77.
7. Гнатенко П. І. Ідентичність: філософський та психологічний аналіз / П. І. Гнатенко – К.: Арт - Пресс, 1999. – 466 с.
8. Психоанализ. Лейбн В. М. 2-е изд. – СПб.: Питер, 2008. – 592 с.